

BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A84/007/c

20 februari 1984

FUNCTIE EN TAKEN VAN VAKBONDEN IN DE SOVJETSAMENLEVING

De verhouding tussen de Sovjetvakbonden en de staat

Nadat in een vorige FOCUS (Nr. A84/007/a) de kenmerken van de Sovjetvakbonden en (Nr. A84/007/b) hun relatie tot de CPSU werden behandeld, zal nu nader worden ingegaan op hun verhouding ten opzichte van de Sovjetstaat. Deze wordt o.m. aan de orde gesteld in artikel 7 van de Sovjetgrondwet waarin gesteld wordt dat "... (de) vakbonden, de Leninistische Communistische Jeugd Bond, de coöperatieve en andere maatschappelijke organisaties in overeenstemming met hun statutaire taken deel(nemen) aan het bestuur van staats- en maatschappelijke zaken en aan de beslissing van politieke, economische, sociale e culturele vraagstukken" *). Dit dan wel - zoals in artikel 6 is bepaald - ond de leidinggevende en sturende kracht van de CPSU.

In dit verband is het allereerst van belang, dat de Sovjetvakbonden soms take vervullen, die door de staat aan hen zijn overgedragen, zoals de uitvoering van de sociale verzekeringswetgeving.

Van belang is ook dat de vakbonden samen met de regering besluiten kunnen nem t.a.v. de arbeidsrechterlijke verhoudingen en de levensomstandigheden van de werkende bevolking en dat zij - krachtens artikel 113 van de Sovjetgrondwet - net als trouwens alle andere maatschappelijke organisaties uitdrukkelijk "het recht van wetgevend initiatief" bezitten, een recht, dat via hun vertegenwoordigers in de Opperste Sovjet inhoud wordt gegeven. De verhouding tussen vakbonden en staat is derhalve niet simpel te moemen. Enerzijds treden vakbonden op als uitvoerende organen, anderzijds kunnen zij - weliswaar in

---

*) (inleiding en vertaling), Grondwet van de Unie van Socialistische Sovjet-republieken, Statuut van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie, Tjeenk Willink, Alphen aan den Rijn 1978, pg. 18.

Wat deze citaten suggereren is dat in ieder geval de vakbonden in de Sovjet-Unie niet duidelijk ondergeschikt zijn aan de staat, maar eerder handelen vanuit een eigen positie die tot op zekere hoogte gelijkwaardig is aan die van de staat.

In een centralistisch georganiseerde staat als de Sovjetrussische moge dat op het eerste oog verwondering wekken. De oplossing ligt echter - zoals trouwens eerder is benadrukt - in het zesde grondwetsartikel waarin de CPSU als de leidinggevende kracht wordt aangewezen die "toegerust met de leer van het marxisme-leninisme (dwz. op wetenschappelijke basis en dus onaanvechtbaar, red.) ... de algemene lijn (bepaalt) van de toekomstige ontwikkelingen van de maatschappij en van de binnenlandse en buitenlandse politiek van de USSR, ... de grote opbouwende werkzaamheden van het Sovjetvolk leidt ..." *).

Het mag dus in Sovjetgeschriften soms voorgesteld worden als zouden vakbond en staat twee onafhankelijke grootheden zijn, van een wezenlijke onafhankelijkheid is geen sprake, omdat zij beiden ondergeschikt zijn aan de Communistische Partij. Impliciet is dat ook terug te vinden in een in november 1982 verschenen artikel in het Sovjetvakbondsblad Trud. Daarin is gesteld dat " ... while emphasizing the organizational independence of the state and the trade unions and the inadmissability of the former interfering in the affairs of the latter, at the same time substantiated the need for their close cooperation and unity on the basis of their common class nature and the commonality of their aims in building socialism and communism **). Onder zulke dwingende voorwaarden zijn "nauwe samenwerking en eenheid" nu eenmaal niet gemakkelijk verenigbaar met het principe van volstrekte onafhankelijkheid.

---

*) , op. cit., pg. 18.

**) In the Thick of the Workers' Life; On Leninist Principles of Trade Union Activity, Trud, Moscow 10 November 1982, pag. 2; opgenomen in FBIS Daily Reports, 10 December 1982.

Dat er weliswaar formeel maar in feite geen sprake is van onafhankelijkheid tussen vakbond en staat, komt misschien nog wel het meest sprekend tot uitdrukking in de positie van laatstgenoemde als (collectieve) werkgever. Steeds weer wordt van Sovjetzijde benadrukt dat in deze verhouding alles zo goed geregeld is, dat stakingen volstrekt overbodig zijn, hoewel er formeel geen stakingsverbod bestaat. In een in 1981 verschenen Novosti-brochure wordt daarover gesteld : "Unerträgliche Arbeitsbedingungen ... und menschenunwürdige Behandlungen der Mitarbeiter sind der sowjetischen Lebensweise wesensfremd ... Das heisst natürlich ... nicht, ... dass es nie Konflikte mit der Betriebsleitung oder arbeitsrechtliche Streitigkeiten gibt Es gibt sie wohl, doch braucht man zu ihrer Lösung keine Streiks .... (Die) sowjetischen Gewerkschaften (verfügen) über ausreichende Rechte und Mittel um alle Konflikte, Streitigkeiten und Meinungsverschiedenheiten gerecht zu regeln, ohne zu Streiks Zuflucht nehmen zu müssen, die in der UdSSR übrigens nie verboten wurden" *). Deze opvatting is de heersende in de Sovjet-Unie en werd bv. in het door de Sovjet-ambassade in Londen uitgegeven blad Soviet Weekly van 9 maart 1968 als volgt toegelicht : "A strike is an extreme measure, the result of feeling hopeless about winning by any other method ... Workers in the USSR not only enjoy the protection of their trade unions, they are also defended by the State".

Een kleine acht jaar eerder had toenmalig Sovjetpremier en eerste CPSU-secretaris het anders geformuleerd : "We have resolved the problem of strikes cardinally. We have expropriated the means of production and they are now owned by the entire people, the people themselves, and they alone are masters of their country. Perhaps now you will understand why the Soviet people do not organise strikes, do not contemplate them, though they have a legal right to do so **).

Deze breedopgezette motivering en in de Novosti-brochure, van Soviet Weekly en van voormalig partijleider , komen inhoudelijk

---

*) und , Sowjetische Gewerkschaften - Fragen und Antworten, APN-Verlag, Moskou 1981, pg. 20-21.

**) TASS, 2 juli 1960.

neer op wat in de jaren twintig als veel beknopter en kernachtiger was gesteld door secretaris van de Communistische Vakbonds-internationale en door secretaris-generaal van de Komintern.

Volgens de eerste zou een conflict van een vakbond met een communistische staat "zowel misdadig en gevoelloos zijn", terwijl de tweede gesteld heeft : "Waarom en van wie moet je onafhankelijk zijn ? Van je eigen regering ?" *). Daarmee lijkt het probleem tot zijn ware proporties teruggebracht. Elke staking en daarmee elke echte onafhankelijkheid van de Sovjetvakbonden is moreel volstrekt verwerpelijk en dus onaanvaardbaar.

---

*) , Soviet Trade Unions, New York
1950, resp. pg. 130 en pg. 21.